

Zevende zondag door het jaar (A), 19 februari 2023 Monique Derks
Leviticus 19, 1-2.17-18; Mattheüs 5, 38-48

Leef heilig

Wetten, geboden, regels, voorschriften...Wij hebben het daar meestal niet zo op.

15 Miljoen mensen
Op dat hele kleine stukje aarde
Die schrijf je niet de wetten voor
Die laat je in hun waarde

Het is het refrein van een reclamelied. Jaren geleden geschreven voor een grote bank in Nederland. Het werd het zó populair, dat het binnen de kortste keren in de top 40 van de hitlijsten stond.

Het geeft scherp het gevoel van veel mensen weer. Zo van: Je moet mij niet zo gauw vertellen wat ik wel of niet mag of moet. Laat mij in mijn waarde, ja! Ik maak dat namelijk zelf wel uit. In die tijdsgeest ben ik, geboren in de jaren zestig, opgegroeid.

Merkwaardige zin eigenlijk, die laatste zin uit het refrein. Die suggereert dat je Nederlanders in hun waarde laat als ze zélf mogen uitmaken waar ze zich wel of niet aan houden. Alsof iedereen zelf mag bepalen wat hij/zij wel of niet doet. Ikke, ikke, ikke en de rest zoekt het ook maar lekker zelf uit. Vreemde spanning roept dat op tussen jou als individu en de samenleving. Want wetten, regels, geboden, ze zijn er immers voor, om het leven met elkaar leefbaar te maken; een leefbare samenleving voor iedereen en niet alleen voor jou of voor mij zonder je iets aan te trekken van anderen.

In de Bijbellezingen gaat het vandaag ook over geboden en regels en hoe je daarmee omgaat. Zo gezien dus niet een populair onderwerp.

Maar het gaat verder, want de lezingen roepen daarnaast nog een andere spanning op, die van geloof en religie. Dat is voor veel mensen helemaal niet vanzelfsprekend en zeker niet altijd positief. Geloof geldt voor velen als beknottend. Dan mag je meestal een heleboel niet.

Zo komen we bij die inleidende en centrale woorden in Leviticus 19, die luiden: 'Wees heilig, want ik de Heer, uw God, ben heilig.'

Ze vormen een oproep: wees heilig. Dat is nogal wat. Dat klinkt wel bijzonder veeleisend.

Kan dat, heilig zijn zoals God? Is dat niet veel te hoog gegrepen? Je bent geneigd je hoofd te schudden. Dat gaat 'm niet worden.

Nee, maar misschien moeten we die zin ook niet zo lezen. Misschien moet je 'm eerder lezen als een spiritueel begin. Het begint niet bij 'ik'. Niet ik ben het ijkpunt van wat wel of niet kan of mag. Nee, dat ijkpunt ligt buiten mij bij God, de Heilige, de Schepper, bij hoe hij het leven

bedoelt. Hij staat aan het begin. Daarmee wordt ons leven op een ander plan getild. Daarom is deze zin voor gelóvige mensen, een beginselzin. Een zin van waaruit je gaat nadenken en op zoek gaat naar hoe je dan in het leven kunt staan. God, de Heer, is heilig. Wat betekent dat voor mij als zijn schepsel? Wat voor mijn omgaan met zijn andere schepselen?

Mensen zijn niet God en zijn dus ook niet zo heilig als God, maar we mogen als zijn schepselen wel iets weerspiegelen van die heiligheid. Dáár gaat het om. Hoe doen we dat in een gebroken wereld? Hoe houd je het goed met elkaar? Zo kun je de regels en geboden van de Bijbel lezen als richtingwijzers die ons houvast bieden, maar die ook – eerlijk is eerlijk – kritisch en lastig kunnen zijn. Soms is dat ook de bedoeling. We hebben dat ook wel eens nodig. Lastige vragen over ons eigen gedrag. Waar ben je nu mee bezig? Had je dit niet anders kunnen doen? Vragen die ons storen in onze voortdenderende ik-heb-gelijk-maatschappij.

We hebben niet heel Leviticus 19 gelezen, maar er staan lezenswaardige regels in, die soms heel bekend klinken. Eerbied, respect voor ouders; de sabbat houden om geen slaaf te worden van het werk of van de economie.

Er staat ook een prikkelende regel in. Namelijk dat je iets moet overhouden bij de oogst, bij je werk, voor minder bedeeden; eerste levensbehoeften. Dat dat eigenlijk gewoon in je systeem moet zitten. Dat je dat doet. Dan wordt het plotseling weer heel actueel. Niet alleen voor jezelf zorgen en binnenhalen wat je maar kunt pakken. Dat is zo'n regel die ons echt aan het denken mag zetten. En wat te denken van de regel, dat je niet op vreemdelingen moet neerkijken, maar dat je je om hen zult bekommeren. Waar blijven we dan met ons omgaan met asielzoekers? Ook dat is zo'n regel die het ons lastig maakt en waar je makkelijk een ongemakkelijk gevoel bij krijgt. Zo storen de woorden en regels van de Heilige, God, ons op onze vierkante meter.

Wij hebben niet alles gelezen, maar toegespitst kom je de kern tegen in wat we wél lezen. Vers 17 en 18, dat je niet haatdragend moet zijn als iemand je iets geflikt heeft. Natuurlijk moet dat rechtgezet, maar je moet geen wrok koesteren.

Weet je wat zo bijzonder is? Dit zijn nu precies de woorden, waar Jezus op inhaakt. We hebben dat net met elkaar gelezen in Mattheüs 5, waar hij ook met die lastige zin komt over 'die andere wang', die je toekeert als iemand je geslagen heeft. Woorden waarvan je allemaal denkt, zou hij dat nu echt zó bedoelen?!

Het gaat in die woorden van Mattheüs 5 over een conflict, of beter over een poging tot conflictoplossing. Jezus haalt die woorden uit Leviticus erbij. Hij citeert ze, als hij zegt: 'Jullie hebben gehoord dat er gezegd is "Je moet je naaste liefhebben als je zelf en je vijand haten". En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen.'

De woorden van Leviticus en Jezus liggen in elkaars verlengde.

Dat is ook niet verwonderlijk. Jezus leefde in die Joodse traditie. En hier wil hij de inzichten, de regels en geboden die voortkomen uit dat geloof opnieuw over het voetlicht brengen. Zeker, hij doet dat radicaal en daarmee legt hij de lat hoog. Zo hoog, dat wij ons afvragen: kunnen of willen we dat wel? Vraagt hij nu niet teveel van ons? De ander de wang toekeren, is dat nog wel logisch?

Wat is er gewoner dan de ander een klap terug te geven als hij jou er een geeft, letterlijk of figuurlijk? Terugslaan is onder ons heel vanzelfsprekend, maar dat verdiept het conflict. Jezus vraagt om niet het gewone te doen, maar om anders te denken. Ook in een conflictsituatie. De Bijbel roept op tot omdenken. Niet alleen vanuit je gekwetste emotie reageren, maar nadenken en weggetjes zoeken naar elkaar. De ander opzoeken en een hand uitsteken.

Zeker, dat maakt je kwetsbaar. Alsof je de ander je wang toekeert, maar ergens moet het wel beginnen. Het gaat niet om geboden van 'je moet dit van het geloof of je moet dat'. Het is veel meer een uitnodiging om vanuit een ander perspectief te denken. Om in de gebrokenheid te zoeken naar heelheid. Omdenken. Jezus roept op om iets anders te doen dan wat we gewoon zijn; om méér en anders te doen dan het gewone. Dat wij zulke mensen mogen zijn: steeds verbonden in liefde, en zo steeds meer mensen van God zijn.

Amen